Väestöliitto

Eduskunnan suurelle valiokunnalle

Asia: VNS 10/2021 vp Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko

Väestöliitto kiittää mahdollisuudesta lausua Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittista selonteosta eduskunnan suuren valiokunnan käyttöön.

Väestöliitto kiittää erityisesti Suomen vahvaa sitoutumista ulko- ja turvallisuuspolitiikassaan eri väestöryhmien yhdenvertaisuuden sekä sukupuolten tasa-arvon edistämiseen mukaan lukien vahvaan seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeus painotukseen. Lisäksi Suomen tuki kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien edistämiseen ja ihmisoikeuspuolustajien toiminnan tukemiseen saa Väestöliitolta erityistä kiitosta.

Huomionarvoista on myös se, että valtiohallinto on sitoutunut arvioimaan ulko- ja turvallisuuspolitiikan ihmisoikeusvaikutuksia sekä valtionhallinnon sisäisesti että ulkopuolisilla asiantuntijoilla teetettävin selvityksin. Väestöliiton mielestä tämä on erittäin tarpeellista, jotta ihmisoikeusvaikutusten laatu ja riittävyys voidaan varmistaa ja sitä voidaan tarpeen tullen kehittää.

Väestöliiton huomiot selonteosta:

1. **EU:ssa tarvitaan yhteinen määritelmä verkossa tapahtuvalle häirinnälle ja väkivallalle**

   Väestöliitto arvostaa selonteon huomioita siitä, että uusien teknologioiden, digitaalisten palvelujen sekä tiedonvälityksen laajeneminen ja nopeutuminen luovat edellytyksiä perus- ja ihmisoikeuksien valvonnalle ja täytäntöönpanolle sekä kansalaisyhteiskunnan toiminnalle. Toisaalta kehittyvän teknologian avulla on mahdollista loukata aiempaa laajemmin perus- ja ihmisoikeuksia, esimerkiksi yksityisyydensuojaa ja osallistumisoikeuksia.

   Euroopan unionin perusoikeusviraston naisiin kohdistuvaa väkivaltaa käsittelevä tutkimus osoittaa, että seksuaalinen häirintä on yleinen kokemus naisille Euroopan unionissa. Arviolta 83–102 miljoonaa naista (45–55 prosenttia naisista) EU:n 28 jäsenvaltiossa on kokenut vähintään kerran seksuaalista häirintää täytettyään 15 vuotta. Useat naiset eivät puhu kenenkään kanssa kokemastaan ja vain harva raportoi edes vakavimmista tapauksista viranomaiselle.

   Seksuaalista häirintää esiintyy erilaisissa ympäristöissä, hyvin usein myös digitaalisilla alustoilla. Euroopan unionin perusoikeusviraston tutkimus osoittaa, että seksuaalinen häirintä kohdistuu varsinkin netissä tyttöihin ja nuoriin naisiin.

Väestöliitto peräänkuuluttaa, että EU:ssa tarvitaan oikeudellinen EU-tason määritelmä verkkoväkivallalle ja verkossa tapatuvalle häirinnälle. EU:lla ei vielä ole yhteistä lähestymistapaa tai edes yhteistä määritelmää netissä ja digitaalisilla alustoilla tapahtuvalle seksuaaliselle tai muulle väkivallalle ja häirinnälle. Tämä tarkoittaa, tarkoittaa, että jokainen maa määrittelee ja rankaisee siitä eri tavoin. Jotkut maat eivät edes pidä verkossa tapahtuvaa häirintää rikoksena. Tämä johtaa tietopuutteisiin ja vertailukelpoisten tilastojen puuttumiseen EU:n tasolla.

2. **Suomen jäsenyys YK:n Ihmisoikeusneuvostossa**

Väestöliitto on erittäin iloinen siitä, että Suomi on aloittanut työnsä YK:n Ihmisoikeusneuvoston jäsenenä. Väestöliitto tukee Suomen valitsemia läpileikkaavia teemoja sekä sitä, että Suomi on vahvasti sitoutunut UPR-tarkasteluun sekä suosituksia antavana valtiona että tarkastelun kohteena sekä pyrkii antamaan suosituksia lähtökohtaisesti kaikille valtioille näiden keskeisistä ihmisoikeusongelmista. Väestöliitto arvostaa myös sitä, että Suomen antamia suosituksia käytetään osana valtioiden kanssa käytävää ihmisoikeusvuoropuhelua, ja niitä hyödynnetään myös osana kahdenvälisiä suhteita, mukaan lukien kehitysyhteistyössä.

Haluamme kuitenkin kiinnittää huomiota teemoihin, jotka tällä hetkellä tarvitsevat erityistä suojelua ja puolustamista Ihmisoikeusneuvostossa. Näitä ovat seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeudet, tyttöjen oikeudet, kansalaisyhteiskunnan osallistumismahdollisuudet, vähemmistöjen oikeudet, intersektionaalisuuden ja monimuotoisuuden arvostamisen edistämisen, ja turvallinen abortti.

Nämä samat, sensitiiviset teemat ovat hankalia myös joidenkin EU-jäsenmaiden keskuudessa. Väestöliitto toivoo Suomelta johtajuutta ja periksiantamattomuutta Ihmisoikeusneuvoston neuvotteluissa myös EU-maiden ryhmässä.

3. Väestöliitto on huolissaan EU:n sisäisestä ihmisoikeustilanteesta ja painottaa Suomen johtajuutta EU:ssa tapahtuviin ihmisoikeusloukkauksiin puuttumisessa

EU:n sisäinen ihmisoikeustilanne vaatii jatkuvaa tarkastelua ja arviointia sekä kansainvälisiä sopimuksia rikkovien jäsenmaiden tilanteen seuraamista ja mahdollisten sanktioiden täyttöön panoa. Tällä hetkellä EU:n jäsenvaltioina on maita, jotka eivät kunnioita kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia.

Varsinkin oikeus aborttiin, oikeus kokonaisvaltaiseen seksuaalikasvatukseen ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen oikeudet ovat uhattuina. Väestöliitto kehottaa Suomea toimimaan aktiivisena johtajana EU:ssa näihin loukkauksiin puuttumisessa ja keskustelun ylläpitäjänä ja rakentajana.

4. Ihmisoikeuspuolustajien tilanne vaatii erityistä tarkkailua ja uusia suojelumekanismeja

Ihmisoikeuspoliittinen selonteko tunnistaa ihmisoikeuspuolustajiin kohdistuvat uhkaukset ja kansalaisyhteiskunnan kapenevan tilan. Väestöliitto pyytää kiinnittämään huomiota siihen, että tutkimusten mukaan varsinkin naisihmisoikeuspuolustajat sekä vähemmistöryhmiin kuuluvat ihmisoikeuspuolustajat kokevat uhkailua ja väkivaltaa – naisiin kohdistuva uhkailu on lisäksi usein seksuaalissävytteistä ja kohdistuu myös heidän perheisiinsä. Ihmisoikeuspuolustajien suojelemiseksi on suunniteltava tehokkaampia mekanismeja ja heidän oikeuksiaan ja turvallisuutta on pidettävä ensisijaisesti esillä kansainvälisillä forumeilla, myös EU:ssa.

5. Väestöliitto kiinnittää huomiota kansalaisyhteiskunnan vaikuttamismahdollisuuksiin ja resursseihin

Ihmisoikeuspoliittinen selonteko kiinnittää huomiota siihen, että kansalaisyhteiskunnan tulee saada osallistua merkityksellisesti eri päätöksentekoprosesseihin. Varsinkin korona on kaventanut kansalaisyhteiskunnan tilaa entisestään, kun rajoitusten perusteella kansalaisyhteiskunnan edustajia on suljettu kansainvälisten forumeiden ja neuvotteluiden ulkopuolelle. Lisäksi varsinkin nais- ja vähemmistöjen oikeuksia edistävät järjestöt kohtaavat jatkuvaa ja yhä pahenevaa resurssipulaa myös EU:n sisällä.

YK:n pääsihteeri julkaisi lokakuussa 2021 vuosittaisen 1325-raporttinsa, jonka mukaan mm. haurailla alueilla toimiville naisliikkeille ja -järjestöille ohjataan vain 0,4 prosenttia kaikesta alueille kohdistuvasta kahdenvälisestä tuesta. Naisjärjestöjen lisäksi paikalliset perhesuunnittelujärjestöt ovat merkittävässä roolissa, koska ne pystyvät tarjoamaan seksuaali- ja lisääntymisterveys ja -oikeuspalveluja myös hyvin vaikeissa olosuhteissa, kuten tällä hetkellä esimerkiksi Afganistanissa, jonka virallisesta terveydenhuoltojärjestelmästä noin 70 prosenttia on romahtanut.

EU on suuri kehitysyhteistyö- ja humanitaarinen toimija. On tärkeää, että EU kohdistaa varjoa kehittyvien ja hauraiden maiden paikallisten nais- ja perhesuunnittelujärjestöjen tukemiseen.

6. Seksuaali- ja lisääntymisterveys- ja oikeudet tarvitsevat kaiken mahdollisen tuen eikä niitä edistävien järjestöjen rahoitusta pidä leikata

Naisten ja tyttöjen aseman ja oikeuksien vahvistaminen on yksi Suomen ihmisoikeusperustaisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan sekä kehityspolitiikan painopisteistä. Suomi korostaa erityisesti naisten poliittista ja taloudellista osallistumista, naisiin ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan torjumista sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja -oikeuksia. Ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa korostetaan, että Suomi tulee toimimaan jatkossakin aktiivisesti kansainvälisissä järjestöissä ja toimielimissä seksuaali- ja lisääntymisterveyden sekä -oikeuksien (SRHR) puolesta sekä korostaa tätä työtä tekevien järjestöjen toimintamahdollisuuksien turvaamista kansainvälisesti ja maatasolla.

Väestöliitto korostaa tämän työn tärkeyttä ja sitä, että kun kehitysyhteisyöhön kohdistuu suunniteltuja leikkauksia vuonna 2023, seksuaali- ja lisääntymisterveystyötä edistävien järjestöjen (UNFA, IPPF, IPAS) ja seksuaaliterveyttä ja -oikeuksia edistävien kahdenvälisten maaohjelmien rahoituksesta ei pidä leikata.

Väestöliiton mielestä on tärkeää, että Suomi näyttää politiikallaan, rahoituksellaan ja vahvalla arvojohtajuudella esimerkkiä myös muille EU-maille.

Lisätietoja: kansainvälisten asioiden johtaja Elina Korhonen, elina.korhonen@vaestoliitto.fi, puh. +358 50 514 8827.

Helsinki, 3.3.2022

VÄESTÖLIITTO RY

Eija Koivuranta
toimitusjohtaja